

การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
: กรณีศึกษา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี
Compliance with the duties of the village headman and sub-district headman
: A case study of the village headman and sub-district headman in Prachantakham
District, Prachin Buri Province

ปัทมวัฒน์ คุณดิลกรังสี*
Pannawat Khundilikrangsri
6614832074@ru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : กรณีศึกษา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา บทบาทและอำนาจหน้าที่ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน และศึกษาแนวทางในการพัฒนา และปรับปรุงการปฏิบัติงาน ตามหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการวิจัยเอกสาร และการวิจัยภาคสนาม ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบ มีโครงสร้างกับ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 4 คน ผลการวิจัยพบว่า กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อย การถ่ายทอด นโยบายภาครัฐ การรายงานสถานการณ์ การสร้างความสามัคคีในชุมชน การจัดการกิจการสาธารณะ และการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานในพื้นที่ของตนเก็บไว้เป็นข้อมูล ในกรณีหน่วยงานราชการประสาน ขอข้อมูล และในการศึกษาวิจัยพบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอ ประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ดังนี้ การบุกรุกพื้นที่สาธารณะ ปัญหายาเสพติด ความขัดแย้งในชุมชน ขาดความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมายที่ใช้ในการปฏิบัติงาน และข้อจำกัดด้านความเชื่อในวัฒนธรรมท้องถิ่น นั้นๆ จากการศึกษาวิจัยยังพบแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงาน ได้แก่ การบริหารจัดการงานชุมชน อย่างเป็นระบบ การพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ และเทคโนโลยีของผู้นำท้องถิ่น และการกำหนดคุณสมบัติ ของผู้สมัครเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้สอดคล้องกับบทบาทและภารกิจที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน

คำสำคัญ : อำนาจ; หน้าที่; กำนัน; ผู้ใหญ่บ้าน

Keywords : Power; Duty; village headman; sub-district headman

* บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่อง การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : กรณีศึกษา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

“ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ”

บทนำ

กระทรวงมหาดไทย, กรมการปกครอง (2565) เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ.2435 (ร.ศ.111) ถือกำเนิด ผู้ใหญ่บ้าน และกำนันคนแรกของประเทศไทย พระยารัตนกุลอดุลยภักดี หรือ นายจรัส รัตนกุล โดยวิธีให้ราษฎร เลือกผู้ใหญ่บ้าน และให้ผู้ใหญ่บ้านในตำบลเลือกกันเองเพื่อเป็นกำนัน นับเป็นจุดเริ่มแรกของการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย โดยกระทรวงมหาดไทย ได้ประกาศให้วันที่ 10 สิงหาคม ของทุกปีเป็นวันกำนันผู้ใหญ่บ้าน การทำหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ เป็นกลไกสำคัญในระบบการปกครองท้องถิ่น เชื่อมโยง และขับเคลื่อน นโยบายของทางราชการ อีกทั้งเป็นตัวแทน และผู้นำพี่น้องประชาชนในตำบล หมู่บ้าน อยู่เคียงข้างคอยรับฟังทุกข์สุข ไกลใกล้ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนด้วยปณิธาน “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” เพื่อประชาชนเป็นสำคัญ ภายใต้ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ซึ่งแม้มีความเก่าแก่ยาวนาน แต่ยังคงสอดคล้อง กับสถานการณ์โลกปัจจุบัน โดยเห็นได้จากช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ และสังคมทุกระดับอย่างหนักหน่วง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นอกจากทำหน้าที่ในการป้องกันโรคภัย ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 แล้วยังมีหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาความทุกข์ยาก การป้องกัน และมาตรการเยียวยา รวมทั้งการนำมาตรการต่างๆ จากภาครัฐที่ได้กำหนดไว้ นำมาปรับใช้ช่วยเหลือพี่น้องประชาชนอย่างทั่วถึงในฐานะผู้นำหมู่บ้าน

กระทรวงมหาดไทย, กรมการปกครอง (2565) สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นสถาบันที่อยู่คู่กับสังคมไทย มายาวนาน อีกทั้งมีความใกล้ชิดกับประชาชน และยังเป็นกลไกที่สำคัญของรัฐ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจตาม พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 โดยกำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ช่วยเหลือ นายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่ และเป็นหัวหน้าราษฎรในตำบล หมู่บ้าน มีอำนาจหน้าที่อำนวยความสะดวก และดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยให้แก่ราษฎร สร้างความสมานฉันท์และความสามัคคี ให้เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้าน และการประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในการติดต่อหรือรับบริการ จากหน่วยงานของรัฐ รับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อน ทุกข์สุขและความต้องการที่จำเป็นของราษฎรในตำบล หมู่บ้าน แจ้งต่อหน่วยงานของรัฐ รวมทั้ง ให้การสนับสนุน ส่งเสริมการปฏิบัติงานแก่หน่วยงานของทางราชการทุก กระทรวง กรม องค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชน และหน้าที่อื่นๆ อีกมากมาย ด้วยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับประชาชนในท้องที่ หากเกิดข้อพิพาท กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สามารถช่วยไกลเกลี่ย ประนีประนอมเพื่อหาข้อยุติให้กับประชาชนในตำบล หมู่บ้าน อีกทั้งในทางกลับกันยังมีหน้าที่เป็นผู้แทนประชาชน ในตำบล หมู่บ้านในฐานะกลไกเชื่อมโยงภาครัฐ เอกชน และประชาชนเข้าด้วยกัน เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ตามยุคสมัยทำให้ภารกิจบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ต้องปรับเปลี่ยนให้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2555 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 12) ซึ่งได้มีการให้เหตุผลในการประกาศใช้ คือ โดยที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นบุคคลในพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดกับราษฎรในการปฏิบัติงานตามกฎหมาย และแนวนโยบายของรัฐ เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของราชการบริหารส่วนภูมิภาคมีบทบาท อำนาจหน้าที่ตาม พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในการเป็นผู้ประสานงานระหว่างราชการส่วนภูมิภาคกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและแก้ไขปัญหาคriminalต่าง ๆ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นคนกลางในการไกลเกลี่ย ประนีประนอม และจัดการระงับปัญหาความขัดแย้งในท้องที่ และยังมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐ ตัวแทน ของราษฎรเกี่ยวกับ เรื่องร้องทุกข์ ความเดือดร้อนของราษฎรเพื่อนำเสนอต่อส่วนราชการ

ในทางปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นั้นมีค่อนข้างหลากหลาย และมีกำหนดอยู่ในตัวบทกฎหมายอยู่หลายฉบับ ซึ่งอาจจะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสับสนในการปฏิบัติงานทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ว่าตนมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายให้สามารถปฏิบัติได้หรือไม่สามารถปฏิบัติได้ เพราะถ้ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านไปปฏิบัตินอกอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดก็จะทำให้ไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย และอาจจะถูกร้องเรียนถึงการปฏิบัติหน้าที่ได้ ประกอบกับในปัจจุบันสภาพแวดล้อมในด้านต่างๆ ได้มีการพัฒนาไปอย่างมาก ทำให้การปฏิบัติหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน

ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานอยู่ที่ทำการปกครองอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอประจันตคาม เพราะว่าการที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอประจันตคาม เป็นบุคคลที่จะต้องปฏิบัติงานใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่อำเภอประจันตคาม ก่อนข้างมาก และเป็นกำลังหลักของกรมการปกครอง ที่จะปฏิบัติหน้าที่ ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุข ให้กับประชาชนในพื้นที่ และเป็นคนที่คอยช่วยประสานระหว่างหน่วยงานราชการและภาคเอกชนที่จะเข้ามาปฏิบัติงานหรือช่วยเหลือในด้านต่างๆ พื้นที่ของตน และผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ว่ามีอะไรบ้างที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อที่จะได้นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

วิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Document research) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ คู่มือการปฏิบัติงาน ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง เอกสารทางวิชาการ และสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

2. การวิจัยสนาม (Field research) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or Formal interview)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ ในพื้นที่อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 106 คน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยกำหนดคุณลักษณะของประชากรที่ต้องการศึกษา (วิโรจน์ ก่อสกุล, 2567, หน้า 46) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจาก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 4 คน ดังนี้

1. กำนัน ในพื้นที่อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 2 คน
2. ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยกรณีศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or Formal interview) ลักษณะของการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถาม และข้อคำถามที่แน่นอนตายตัวจะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ใช้คำถามเดียวกัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2559, หน้า 75

อ้างอิงใน วิโรจน์ ก่อสกุล, 2567, หน้า 53) และการสัมภาษณ์จะทำการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษาได้กำหนดวันสัมภาษณ์ โดยแจ้งให้ผู้สัมภาษณ์ทราบก่อนล่วงหน้า ในการ สัมภาษณ์ผู้สัมภาษณ์จะใช้การจดบันทึกและบันทึกเสียง โดยก่อนสัมภาษณ์จะขออนุญาตผู้ถูกสัมภาษณ์ในการ จดบันทึกการสนทนาก่อนทุกครั้ง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : กรณีศึกษา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ รายงาน การวิจัย วิทยานิพนธ์ คู่มือการปฏิบัติงาน ฯลฯ และผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยการ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or Formal interview) ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยได้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

สามารถสรุปบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ได้ดังนี้

1. ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย กำนันและผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทสำคัญในการเฝ้าระวัง ตรวจตรา และป้องกันปัญหาที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน โดยเฉพาะปัญหายาเสพติด ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2568) กล่าวว่า “...การปฏิบัติงานเชิงรุก อาทิ การตั้งจุดตรวจ จุดสกัด คัดกรอง สารเสพติด และการลงพื้นที่เพื่อติดตามพฤติกรรมกลุ่มเสี่ยงทั้งด้านยาเสพติดและอาชญากรรมในชุมชน” รวมถึง ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติด และการประสานนำผู้เสพผู้ติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา เพื่อที่ช่วยให้สามารถกลับมาดำรงชีวิตได้ตามปกติเหมือนเดิม

2. ด้านการนำข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎร คือการทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร และนโยบายจากภาครัฐสู่ประชาชน โดยมีการนำข้อมูลจากการประชุมส่วนราชการต่าง ๆ มาแจ้งให้ประชาชนใน พื้นที่ทราบ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2568) กล่าวว่า “...โดยมีการจัดประชุมประจำเดือน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง” และควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึงบริการของรัฐ รวมทั้งอธิบาย ประเด็นที่ส่งผลต่อสิทธิและสวัสดิการของประชาชน

3. ด้านการรายงานสถานการณ์และประสานการช่วยเหลือ กรณีเกิดภัยพิบัติ เช่น ภัยแล้ง อุทกภัย หรือवादภัย กำนันและผู้ใหญ่บ้านต้องรับรายงานนายอำเภอ และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าช่วยเหลือ ประชาชน รวมถึงการเตรียมมาตรการในการรับมือภัยพิบัติในแต่ละช่วงฤดูกาลต่างๆ ให้เหมาะสม ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2568) กล่าวว่า “...ในตำบลหนองแก้วจะประสบภัยตามฤดูกาล ซึ่งมีลักษณะ เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี จำเป็นต้องมีความพร้อม การติดตามสถานการณ์ และวางแผนมาตรการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย”

4. ด้านการสร้างสามัคคีในชุมชน คือการส่งเสริมความรัก ความสามัคคี และความร่วมมือในชุมชน ผ่านกิจกรรมต่างๆ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2568) กล่าวว่า “...การจัดกิจกรรมงานบุญ งานประเพณีท้องถิ่น งานพัฒนาหมู่บ้าน รวมถึงกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและวันเฉลิมพระเกียรติต่างๆ” โดยยึดหลักการทำงานร่วมกัน และมุ่งประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก เพื่อความเป็นหนึ่งเดียวกันภายในตำบล หมู่บ้าน

5. ด้านกิจการสาธารณประโยชน์ คือการดูแลคุ้มครอง และพัฒนาพื้นที่สาธารณประโยชน์ภายในตำบล หมู่บ้าน โดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชน ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2568) กล่าวว่า

“...โดยมีทัศนคติในการปฏิบัติงานที่ยึดหลักการเสียสละและจิตอาสาเป็นสำคัญ” มีการส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะ เช่น การส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสาในการพัฒนาในพื้นที่

6. ด้านการสำรวจและรวบรวมข้อมูลพื้นที่ คือจัดทำข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านไว้เป็นข้อมูลในการสนับสนุนส่วนราชการต่างๆ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2568) กล่าวว่า “...การสำรวจและรวบรวมข้อมูลในพื้นที่หมู่บ้าน ทั้งในด้านประชากร สัตว์เลี้ยง เช่น วัว ควาย สุนัข แมว ฯลฯ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีความสำคัญในการวางแผนพัฒนาชุมชน” เมื่อหน่วยงานราชการประสานขอข้อมูลจะช่วยให้สามารถส่งข้อมูลให้กับหน่วยงานราชการได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

2. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

ในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ประสบกับปัญหาและอุปสรรคในหลายๆ ด้าน อาทิเช่น

1. การบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สงวนไว้เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชน เมื่อเกิดกรณีการบุกรุก ผู้ดำรงตำแหน่งกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเข้าไปดำเนินการพูดคุยทำความเข้าใจกับบุคคลดังกล่าวให้ทราบ ขอความร่วมมือให้หยุดการกระทำ และชี้แจงให้รับทราบถึงความสำคัญของพื้นที่สาธารณะที่มีไว้สำหรับประชาชนส่วนรวมไม่ได้มีไว้ให้ใครคนใดคนหนึ่ง ตลอดจนดูแลรักษาพื้นที่สาธารณะให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างยั่งยืนต่อไป ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2568) กล่าวว่า “...เกิดกรณีที่พระสงฆ์ต้องการปลูกสร้างสำนักสงฆ์ หรือที่พักอาศัยบนพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ซึ่งไม่สามารถอนุญาตให้ดำเนินการได้ ดังนั้นจึงได้แนะนำให้มีการจัดซื้อที่ดินส่วนบุคคล เพื่อใช้ในกิจกรรมทางศาสนาแทน”

2. ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ที่ส่วนมากจะเป็นปัญหาผู้เสพยาเสพติด เป็นปัญหาที่ยุ่งยากซับซ้อนและมีความอ่อนไหว เนื่องจากเป็นปัญหาที่บุคคลในครอบครัวไม่เชื่อว่าลูกหลานของตนได้มีความเกี่ยวข้องและคิดว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใส่ร้ายลูกหลานของตน หรือนำลูกหลานของตนเข้าคุก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องสร้างความเข้าใจกับลูกบ้านของตนว่าในกรณีที่ผู้เสพยาเสพติดก็นำตัวไปเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา เพื่อให้เลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะถ้าปล่อยไว้นานอาจจะทำให้เป็นผู้ป่วยจิตเวชที่มีปัญหาจากการใช้ยาเสพติดได้ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2568) กล่าวว่า “...กรณีผู้เสพยาจะประสานส่งเข้ารับการบำบัดอย่างเหมาะสม โดยมุ่งเน้นการฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษ”

3. ความคิดความเห็นที่แตกต่างกัน หรือความขัดแย้งในหมู่บ้าน ทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนบางส่วนเท่าที่ควร ต้องแสดงความมุ่งมั่นให้เห็นถึงความตั้งใจจริงในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยการลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ มีการเข้าไปพูดคุยสร้างความเข้าใจ รับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างใกล้ชิด เพื่อลดทัศนคติในทางลบ และสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2568) กล่าวว่า “...มีการใช้กลไกของคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ รับฟัง และร่วมพิจารณาแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินงาน ลดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน หลักการสำคัญคือไม่ให้การรับรู้ หรือการตัดสินใจเป็นหน้าที่ของผู้นำฝ่ายเดียว แต่เป็นการร่วมพิจารณาจากคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนของชุมชนโดยรวม” เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในพื้นที่

4. ขาดความรู้ ความเข้าใจ หรือทักษะที่จำเป็น ในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2568) กล่าวว่า “...ในทางปฏิบัติบางครั้งไม่สามารถดำเนินการให้ได้ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ทั้งหมด แม้จะพยายามดำเนินการเต็มความสามารถแล้วก็ตาม” ควรต้องศึกษาเพิ่มเติม ไม่ว่าจะเป็นตัวบทกฎหมาย

คู่มือต่าง ๆ หรือเข้าอบรมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อเพิ่มองค์ความรู้เวลาปฏิบัติงานจะได้มีความความเข้าใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น

5. ปัญหาความเชื่อและวัฒนธรรมในท้องถิ่น ต้องตรวจสอบให้ชัดเจนจนมีข้อมูลเพียงพอ และได้มีการพูดคุยสร้างความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่โดยอาศัยการพูดคุย สร้างความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่ายในชุมชน จะส่งผลให้ชาวบ้านมีความสบายใจ และกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2568) กล่าวว่า “...เหตุการณ์ที่มีชาวบ้านโทรศัพท์แจ้งข้อมูลว่า พบเห็นวัตถุปริศนาบนท้องฟ้า ในช่วงกลางคืน มีลักษณะเป็นดวงไฟสีส้ม ลอยขึ้นลงบริเวณหมู่บ้าน ซึ่งสร้างความหวาดกลัวให้กับประชาชน โดยบางรายเชื่อว่าเป็นกระสือ ตามความเชื่อพื้นบ้านโบราณ จากเหตุการณ์ดังกล่าว ได้ลงพื้นที่ตรวจสอบด้วยตนเอง พร้อมทั้งจัดตั้งเวรยามโดยผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ชรบ. และคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อเฝ้าสังเกตการณ์ในช่วงเวลา กลางคืน จนสามารถตรวจพบว่า วัตถุดังกล่าวน่าจะเป็นโดรน ที่ถูกบินขึ้นจากบ้านหลังหนึ่งในหมู่บ้าน จึงได้ดำเนินการบันทึกภาพ และคลิปวิดีโอไว้เป็นหลักฐาน และเชิญเจ้าของบ้านที่คาดว่าอาจเป็นผู้กระทำความผิดพูดคุย อย่างสุภาพ เพื่อสร้างความเข้าใจในกฎหมายเกี่ยวกับการบินโดรน โดยชี้แจงว่า การบินโดรนโดยไม่ได้รับอนุญาต จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และอาจสร้างความเดือดร้อนและตกใจให้กับเพื่อนบ้าน โดยไม่ตั้งใจ แม้เจ้าของบ้านจะไม่ได้ยอมรับโดยตรงว่าเป็นผู้ควบคุมโดรน แต่จากการพูดคุยและอธิบายด้วยเหตุผล และข้อกฎหมาย ก็ได้รับคำยืนยันว่าจะไม่มีเหตุการณ์ลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นอีก”

3. แนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติตามหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

สามารถสรุปแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติตามหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรีได้ 3 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การพัฒนาการบริหารจัดการงานในระดับตำบล ควรมีการแบ่งภาระงานอย่างชัดเจน มีการจัดตั้งกลุ่ม ตามความเหมาะสมและความถนัดของแต่ละคน เช่น กลุ่มดูแลภัยพิบัติ กลุ่มด้านศาสนาและวัฒนธรรม การกระจาย งานจะช่วยลดภาระของผู้นำ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2568) กล่าวว่า “... ปฏิบัติหน้าที่ เพียงลำพังโดยไม่กระจายงานหรือแบ่งงานให้ผู้อื่น จะทำให้เกิดภาระงานมากเกินไป จนอาจจะทำให้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร” การแบ่งงานออกเป็นตามแต่ละกลุ่มจะเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน รวมถึงช่วยให้ ตอบสนองต่อปัญหาในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2. การพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2568) กล่าวว่า “...การอบรมควรเป็นหลักสูตรที่ครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เข้า รับการอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้กับบริบทของพื้นที่ตนเองได้อย่างเหมาะสม” และควรจัดอบรมอย่าง สม่ำเสมอ เพื่อเสริมทักษะในด้านการสื่อสาร การบริหารคน ภาวะผู้นำ และการจัดการชุมชน เพราะผู้นำยุคใหม่ต้องมีความรู้ด้านเทคโนโลยี และทักษะในการสื่อสาร เพื่อจะได้มีความทันสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และติดต่อสื่อสารกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความตื่นตัวในการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติมอยู่ ตลอดเวลาจะเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนงานในการพัฒนาพื้นที่

3. การปรับปรุงหลักเกณฑ์คุณสมบัติของผู้สมัครตำแหน่ง ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2568) กล่าวว่า “...ผู้สมัครสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ให้สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็น ผู้ใหญ่บ้านได้โดยไม่ต้องผ่านการทดสอบเพิ่มเติม หรือถ้าหากผู้สมัครยังไม่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่ต้องผ่านการทดสอบวัดองค์ความรู้พื้นฐานด้านการปกครอง การบริหารงานชุมชน กฎหมาย และการสื่อสาร โดย

กำหนดให้ผู้สมัครต้องสอบผ่านในระดับคะแนนไม่ต่ำกว่า 70–80% จึงจะมีคุณสมบัติในการสมัคร” เพื่อช่วยให้ผู้นำ มีศักยภาพในการ ปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. บทบาท อำนาจหน้าที่ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

จากการสัมภาษณ์พบว่ากำนัน และผู้ใหญ่บ้าน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ช่วยนายอำเภอ ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดนโยบาย และการกิจ จากที่ว่าการอำเภอสู่ผู้ใหญ่บ้านในแต่ละหมู่บ้าน โดยมีหน้าที่ในการมอบหมายงาน ติดตาม และประสานงาน กับผู้ใหญ่บ้านให้เป็นไปตามนโยบายของทางราชการ หน้าที่หลัก ได้แก่ การดูแลทุกข์สุขของประชาชน การบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่พี่น้องประชาชนในพื้นที่ รับผิดชอบดูแลพื้นที่สาธารณประโยชน์ ตลอดจนป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด โดยมีการปฏิบัติงานเชิงรุก อาทิ การจัดตั้งจุดตรวจ จุดสกัด คัดกรองสารเสพติด และการลงพื้นที่ เพื่อติดตามพฤติกรรมกลุ่มเสี่ยงทั้งด้านยาเสพติดและอาชญากรรมในชุมชน เช่น การลักเล็กขโมยน้อย เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของอัฐกร ยาดี (2564) ได้ศึกษา บทบาทและการทำหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใน พ.ศ. 2564 กรณีศึกษา : จังหวัดสระบุรี ผลการศึกษาพบว่า มีบทบาทและการทำหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้ ด้านการ ปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอและหน่วยงานราชการ มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานภายใต้สถานการณ์โควิด 19 และปฏิบัติงานด้านตรวจ ด้านการเป็นหัวหน้าและให้ความช่วยเหลือราษฎรในหมู่บ้านของตน ได้แสดงบทบาท เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ข่าวสารจากภาครัฐและการจัดทำประชาคม ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยในฐานะ เจ้าพนักงานของรัฐ ได้แสดงบทบาทการตรวจตรารักษาความเรียบร้อย และการดูแลสิ่งผิดกฎหมายในพื้นที่

2. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ประสบกับปัญหา และอุปสรรคในหลายด้าน อาทิเช่น

2.1 การบุกรุกที่ดินสาธารณะประโยชน์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สงวนไว้เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชน เมื่อเกิดกรณีการบุกรุก ผู้ดำรงตำแหน่งกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเข้าไปดำเนินการพูดคุยทำความเข้าใจกับบุคคล ดังกล่าวให้ทราบ ขอความร่วมมือให้หยุดการกระทำ และชี้แจงให้รับทราบถึงความสำคัญของพื้นที่สาธารณะที่มีไว้ สำหรับประชาชนส่วนรวม ไม่ได้มีไว้ให้ใครคนใดคนหนึ่ง ตลอดจนดูแลรักษาพื้นที่สาธารณะให้เกิดประโยชน์ต่อ ส่วนรวมอย่างยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ สุรชาติพิทย์ รังสิโยภาส (2567) ได้ศึกษา แนวทางการแก้ไขปัญหา การบุกรุกที่ดินสาธารณะประโยชน์ ศึกษากรณี : ที่สาธารณะประโยชน์แปลงเบาะปะระ๊ะ ตำบลยะหา อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่าอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับ พลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน เกิดขึ้นจากการที่กฎหมายกำหนดให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่รัฐ มีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการคุ้มครองป้องกันซึ่งมีทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

2.2 ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ที่ส่วนมากจะเป็นปัญหาผู้เสพยาเสพติด เป็นปัญหาที่ยุ่ยากซับซ้อน และมีความอ่อนไหว เนื่องจากเป็นปัญหาที่บุคคลในครอบครัวไม่เชื่อว่าลูกหลานของตนได้มีความเกี่ยวข้อง และคิดว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใส่ร้ายลูกหลานของตน หรือจะนำลูกหลานของตนเข้าคุก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องสร้าง ความเข้าใจกับลูกบ้านของตนว่าในกรณีที่ผู้เสพยาเสพติดจะนำตัวไปเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา เพื่อให้ เลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะถ้าปล่อยไว้นานอาจจะทำให้เป็นผู้ป่วยจิตเวชที่มีปัญหาจากการใช้ยาเสพติดได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ พิชยศ ชูเมือง (2563) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสพยาเสพติดของผู้ต้องหาคดียาเสพติด :

กรณีศึกษาในพื้นที่จังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการเสพยาเสพติดเนื่องจากถูกเพื่อนฝูงชักชวนให้ใช้ยาเสพติด รองลงมา คือ มีความอยากรู้อยากลอง ขาดความยับยั้งชั่งใจ

2.3 ความคิดความเห็นที่แตกต่าง หรือความขัดแย้งในหมู่บ้าน ทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนบางส่วนเท่าที่ควร ต้องแสดงความมุ่งมั่นให้เห็นถึงความตั้งใจจริงในการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยการลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ มีการเข้าไปพูดคุยสร้างความเข้าใจ รับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างใกล้ชิด เพื่อลดทัศนคติในทางลบ และสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำมีการใช้กลไกของคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ รับฟัง และร่วมพิจารณา แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินงาน ลดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน หลักการสำคัญคือไม่ให้การรับรู้หรือการตัดสินใจเป็นหน้าที่ของผู้นำฝ่ายเดียว แต่เป็นการร่วมพิจารณาจากคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนของชุมชนโดยรวมเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในพื้นที่ สอดคล้องกับแนวคิดของ ปภินวิช ศรีกุล (2563) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยมีภาวะผู้นำในระดับมาก เพราะว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ส่วนใหญ่มีการพัฒนาภาวะผู้นำของตนเองอยู่เสมอ โดยเฉพาะผู้นำแบบประชาธิปไตย ซึ่งจะให้ความสำคัญกับผู้ปฏิบัติงานมากกว่า และจะไม่เน้นถึงการใช้อำนาจหน้าที่ หรือก่อให้เกิดความกลัวในตัวผู้บังคับบัญชา หากแต่จะเปิดโอกาสแสดงความคิดเห็นและพูดคุยด้วยในการปฏิบัติงานบริหารของผู้นำชนิดนี้มักจะเป็นไปในทำนองที่ว่าสิ่งต่างๆ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกคน ดังนั้น การแก้ไขปัญหาต่างๆ จึงมักให้โอกาสทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมพิจารณา ซึ่งอาจจะกระทำโดยมีการประชุมหรือจัดตั้งคณะกรรมการ เป็นต้น

2.4 ขาดความรู้ ความเข้าใจ หรือทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ ควรศึกษาเพิ่มเติม ไม่ว่าจะเป็นตัวบทกฎหมาย คู่มือต่างๆ หรือข้อบรรมหลักสูตรต่างๆ เพื่อเพิ่มองค์ความรู้เวลาปฏิบัติงานจะได้มีความความเข้าใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ณพล เตมิกิจนสาร (2564) ได้ศึกษา ความต้องการพัฒนาตนเองของผู้ใหญ่บ้านด้านข้าราชการ 4.0 อำเภอมือเือง จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า มีความต้องการพัฒนาตนเองด้านการส่งเสริมการทำงานที่สอดคล้องเชื่อมโยงบูรณาการอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านการสร้างพันธมิตรและส่งเสริมการทำงานแบบประชารัฐ ด้านการส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและการคิดสร้างสรรค์ และด้านการปรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัล

2.5 ปัญหาความเชื่อและวัฒนธรรมในท้องถิ่น กรณีเกิดเหตุควรตรวจสอบให้ชัดเจนจนมีข้อมูลเพียงพอ และได้มีการพูดคุยสร้างความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่โดยอาศัยการพูดคุย สร้างความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่ายในชุมชน จะส่งผลให้ชาวบ้านมีความสบายใจ และกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติ ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ที่มีชาวบ้านโทรศัพท์แจ้งข้อมูลว่า พบเห็นวัตถุปริศนาบนท้องฟ้าในช่วงกลางคืน มีลักษณะเป็นดวงไฟสีส้ม ลอยขึ้นลงบริเวณหมู่บ้าน ซึ่งสร้างความหวาดกลัวให้กับประชาชน โดยบางรายเชื่อว่าเป็นกระสวย ตามความเชื่อพื้นบ้านโบราณจากเหตุการณ์ดังกล่าว ผู้ใหญ่บ้านได้ลงพื้นที่ตรวจสอบด้วยตนเอง พร้อมทั้งจัดตั้งเวรยามโดยผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ชรบ. และคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อเฝ้าสังเกตการณ์ในช่วงเวลากลางคืน จนสามารถตรวจพบว่า วัตถุดังกล่าวจะเป็นโดรน ที่ถูกบินขึ้นจากบ้านหลังหนึ่งในหมู่บ้าน จึงได้ดำเนินการบันทึกภาพและคลิปวิดีโอไว้เป็นหลักฐาน และเชิญเจ้าของบ้านที่คาดว่าอาจเป็นผู้กระทำมาพูดคุยอย่างสุภาพ เพื่อสร้างความเข้าใจในกฎหมายเกี่ยวกับการบินโดรน โดยชี้แจงว่า การบินโดรนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และอาจสร้างความเดือดร้อนและตกใจให้กับเพื่อนบ้านโดยไม่ตั้งใจ แม้เจ้าของบ้านจะไม่ได้ยอมรับโดยตรงว่าเป็น

ผู้ควบคุมโครงงาน แต่จากการพูดคุยและอธิบายด้วยเหตุผลและข้อกฎหมาย ก็ได้รับคำยืนยันว่าจะไม่มีเหตุการณ์ลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นอีกสอดคล้องกับแนวคิดของ นทีมาศ สุขทวี (2566) ได้ศึกษา การจัดวางบทบาทของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านต่อการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเขตพื้นที่สังคมเมือง : กรณีศึกษา ตำบลบางใหญ่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า บทบาทกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ต้องจัดการบริหารส่วนราชการส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สังคมเมือง ประกอบด้วย 1. บทบาทที่เป็นทางการเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ทำงานฝ่ายปกครองดูแลความสงบเรียบร้อยเพื่อให้ราษฎรเกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นนายทะเบียน และเป็นผู้ปฏิบัติตามข้อสั่งการของราชการ นำข้อสั่งการหรือนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ และเป็นตัวแทนประชาชนรายงานเหตุการณ์ที่สร้างความเดือดร้อนในพื้นที่แก่กำนัน เพื่อให้กำนันรายงานต่อนายอำเภอ พร้อมแจ้งเหตุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาแก้ไขความเดือดร้อน 2. บทบาทที่ไม่เป็นทางการ ปฏิบัติหน้าที่ตามความคาดหวังของราษฎรในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ช่วยขจัดปัญหาความเดือดร้อนในการดำรงชีวิตประจำวัน รวมถึงเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในชุมชน หมู่บ้าน แม้จะไม่ใช่งานของราชการก็ตาม เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครองกับลูกบ้าน และรักษาความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่อันเป็นจุดแข็งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทั้งนี้ บทบาทสำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับฝ่ายปกครองท้องถิ่น หรือกับประชาชน ตลอดจนให้ความร่วมมือในการทำงานสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. แนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติตามหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอลำปาง จังหวัดพิจิตร

การพัฒนาศักยภาพกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นสิ่งจำเป็นโดยเฉพาะด้านความรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ อีกทั้งควรส่งเสริมให้มีการอบรมพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำหลักสูตรที่ครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เพื่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ตนเอง ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีและนวัตกรรมมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว กำนันผู้ใหญ่บ้าน จำเป็นต้องมีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการรับนโยบายจากส่วนกลาง การสื่อสารกับประชาชน และการบริหารงานในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในด้านนี้โดยเฉพาะ พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และมุมมอง เพื่อเสริมสร้างวิสัยทัศน์และการเรียนรู้ร่วมกันสอดคล้องกับแนวคิดของ ณพล เดิมกิจธนาสาร (2564) ได้ศึกษา ความต้องการพัฒนาตนเองของผู้ใหญ่บ้านด้านวิชาการ 4.0 อำเภอมะนัง จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า มีความต้องการพัฒนาตนเองด้านการส่งเสริมการทำงานที่สอดคล้องเชื่อมโยงบูรณาการอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านการสร้างพันธมิตรและส่งเสริมการทำงานแบบประชารัฐ ด้านการส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและการคิดสร้างสรรค์ และด้านการปรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัล

นอกจากนี้ควรกำหนดคุณสมบัติมาตรฐานของผู้สมัครเข้าดำรงตำแหน่งกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2568) กล่าวว่า “...ให้มีพื้นฐานด้านการศึกษาในระดับที่เหมาะสม เช่น กำหนดให้ผู้สมัครต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี” เพื่อให้มีพื้นฐานความรู้เพียงพอในการบริหารงานสาธารณะและการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ในกรณีที่ผู้สมัครยังไม่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ควรมีการทดสอบวัดองค์ความรู้พื้นฐานด้านการปกครอง การบริหารงานชุมชน กฎหมาย การสื่อสาร และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ดำรงตำแหน่งสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม และเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ และสามารถขับเคลื่อนภารกิจของรัฐในระดับพื้นที่ได้อย่างสอดคล้องกับแนวคิดของ พิชฌิม์ ปิตติวิวัฒน์ (2565) ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ความแตกต่างของคุณลักษณะของผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีนัยสำคัญแบ่งออกได้เป็น 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1. ปัจจัยเรื่องเพศ

2. ปัจจัยเรื่องอายุ 3. ปัจจัยเรื่องระดับการศึกษา 4. ปัจจัยเรื่องระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง ทำให้ผู้ที่ดำรงตำแหน่ง จำเป็นต้องปรับตัวให้ทันสถานการณ์ และความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อที่จะทำให้ ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเป็นตำแหน่งที่เป็นผู้นำ คอยช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้กับราษฎร อันจะเป็นประโยชน์สูงสุด ต่อหมู่บ้าน และประเทศชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

1. ควรมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น การปรับปรุงกฎหมาย หรือระเบียบที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น เพื่อลดความสับสนในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการทบทวนบทบาทหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้สอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน ปรับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมในปัจจุบัน

2. ควรมีการจัดการอบรมหลักสูตร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติหน้าที่ทุกคน เพื่อที่จะได้มีองค์ความรู้ที่จะนำไปใช้ปฏิบัติงานกับพี่น้องประชาชนอย่างเหมือนกันทุกคน และได้มีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจากท้องที่อื่นๆ ที่เข้าอบรมด้วยกัน และควรมีการจัดการอบรมทบทวนความรู้ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่เสมอเพื่อที่จะได้รู้ว่ามีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่อยู่ตลอดเวลา

3. ควรมีการทดสอบความรู้เกี่ยวกับกฎหมายในตำแหน่งที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องมีความรู้ผ่านตามเกณฑ์ ที่กำหนดก่อนที่จะมาสมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน เวลาได้เลือกให้ไปปฏิบัติหน้าที่จะได้มีความรู้ที่จะสามารถนำไป ปฏิบัติจริงได้อย่างเหมาะสม และถูกต้อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในระดับจังหวัด เพื่อที่จะได้สามารถเปรียบเทียบความเข้าใจในบทบาท หน้าที่ของแต่ละอำเภอว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

2. ควรศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของหลายๆอำเภอ เพื่อที่จะได้สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างของ แต่ละพื้นที่ว่ามีปัญหาเหมือน หรือแตกต่างกัน เพื่อที่จะได้นำมาปรับปรุง และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงมหาดไทย, กรมการปกครอง. (2565). จุดเริ่มแรกของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย. ค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2568, จาก <https://multi.dopa.go.th/pab/news/cate1/view234>
- กระทรวงมหาดไทย, กรมการปกครอง. (2565). จุดเริ่มแรกของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย. ค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2568, จาก <https://kamnanphuyaibaan.com/history-01/>
- ณพล เต็มกิจชนสาร. (2564). ความต้องการพัฒนาตนเองของผู้ใหญ่บ้านด้านข้าราชการ 4.0 อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี. งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา
- ปภินวิช ศรีกุล. (2563). ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- นทีมาศ สุขทวี. (2566). การจัดวางบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านต่อการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเขตพื้นที่สังคมเมือง : กรณีศึกษา ตำบลบางใหญ่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พิชเยศ ชูเมือง. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสพยาเสพติดของผู้ต้องหาคดียาเสพติด: กรณีศึกษาในพื้นที่จังหวัดยะลา. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- พิพัฒน์ ปิติลิวะพัฒน์. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิโรจน์ ก่อสกุล. (2567). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการ PAD 6102 ระเบียบวิธีวิจัยทาง รัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
- สุชาติพิทย์ รังสิโยภาส. (2567). แนวทางการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินสาธารณะประโยชน์ ศึกษากรณี: ที่สาธารณะประโยชน์แปลงเขาป่าไร่ ตำบลยะหา อำเภอยะหา จังหวัดยะลา. รายงานการศึกษาเอกสารวิชาการส่วนบุคคล (IS). หลักสูตรนักปกครองระดับสูง (นปส.) รุ่นที่ 82, สถาบันดำรงราชานุภาพ, กระทรวงมหาดไทย.
- อัฐกร ยาดี. (2564). บทบาทและการทำหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านใน พ.ศ. 2564 กรณีศึกษา : จังหวัดสระบุรี การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา